

УДК 631.162

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Бровко Л.І., Фоврій Ю.В.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

У статті досліджено сутність фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства. Розглянуто зміни у структурі фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств України за період 2010-2013 років. Уточнено проблеми формування та використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах.

Ключові слова: фінансові ресурси, формування фінансових ресурсів, власні ресурси, залучені ресурси, позичені ресурси, інвестиції.

Постановка проблеми. На сучасному етапі, в зв'язку з гострим дефіцитом фінансових ресурсів, скороченням бюджетного фінансування, незначною здатністю підприємств до самофінансування, зниженням частки банківських кредитів у джерелах фінансування сільськогосподарських підприємств проблема вишукування інвестиційних ресурсів та формування джерел фінансування виходить на перший план, тому що їх наявність є визначальним фактором економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Детальним вивченням та дослідженням даного питання займалися наступні науковці: І. Алексєєва, Н. Бицьку, О. Бровкову, О. Василика, А. Гальчинського, В. Геєця, М. Денисенка, О. Зарубу, О. Захарчука, А. Калинину, Н. Костіну, А. Мороза, А. Пересаду, В. Пелішенка, М. Савлука та інші. У роботах вищевказаних вчених подано різні проблеми прикладного характеру, пов'язані з вибором та економічним обґрунтуванням джерел формування фінансових ресурсів, які потребують подальшого дослідження. Недостатня відпрацьованість зазначених проблем, об'єктивна необхідність пошуку шляхів їх розв'язання визначили актуальність та цільову спрямованість дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Основними цілями даної статті є синтез підходів до вирішення питань щодо джерел формування фінансових ресурсів, удосконалення організаційно-економічного механізму інвестиційної діяльності в умовах економічної нестабільності в країні та суспільстві.

Мета статті. Дослідити сутність фінансових ресурсів. Розглянути джерела формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. Уточнити проблеми формування та використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Виробнича та фінансова діяльність підприємств починається з формування фінансових ресурсів. Вони мають створити передумови для стабільного процесу виробництва та його постійного зростання, що визначає конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Під фінансовими ресурсами підприємств слід розуміти сукупність коштів з фондів підприємств та від зовнішніх надходжень, що можуть бути спрямовані на формування основного та оборот-

ного капіталу, необхідного для провадження підприємницької діяльності і забезпечення розширеного виробництва [1, с. 92].

Фінансові ресурси підприємства бувають власні, позичені та залучені.

Власні фінансові ресурси за джерелами формування в свою чергу поділяються на зовнішні (залучення підприємством додаткового пайового або акціонерного капіталу; безоплатна фінансова допомога; безкоштовно передані підприємству матеріальні і нематеріальні активи, що включаються до складу його балансу) та внутрішні (статутний капітал; виручка від реалізації; чистий прибуток підприємства; резерви, накопичені підприємством; амортизаційні відрахування). Залучені кошти включають в себе заборгованість за авансами замовників, заборгованість по оплаті праці, заборгованість за внесками до бюджетів різних рівнів та вільні кошти резервів.

До позичених коштів відносять банківські кредити, бюджетне кредитування, комерційні кредити та інші позичені кошти.

Організація господарської діяльності вимагає відповідного фінансового забезпечення, тобто початкового капіталу, що утворюється з внесків засновників підприємства і приймає форму статутного капіталу. Це найважливіше джерело формування майна будь-якого підприємства. Конкретні засоби утворення статутного капіталу залежать від організаційно-правової форми підприємства [5, с. 91].

При створенні підприємства статутний капітал направляється на придбання основних фондів і формування оборотних ресурсів у розмірах, необхідних для ведення нормальної виробничо-господарської діяльності, вкладається в придбання ліцензій, патентів, ноу-хау, використання яких є важливим чинником при утворенні прибутку. Таким чином, початковий капітал інвестується у виробництво, в процесі якого створюється вартість, що виражається ціною реалізованої продукції. Після реалізації продукції вона приймає грошову форму – форму виручки від реалізації зроблених товарів, що надходить на розрахунковий рахунок підприємства. Виручка це ще не прибуток, але джерело відшкодування витрачених на виробництво продукції ресурсів та формування грошових фондів і фінансових резервів підприємства. В результаті використання виручки з неї виділяються якісно різні складові частини створеної вартості. Насамперед це пов'язано з

формуванням амортизаційного фонду, що утворюється у вигляді амортизаційних відрахувань після того, як знос основних виробничих фондів і нематеріальних активів прийме грошову форму. Обов'язковою умовою утворення амортизаційного фонду є продаж зроблених товарів споживачу і надходження виручки [7, с. 26].

За даними Державного комітету статистики в 2013 році у сільському господарству України в загальній частині фінансових ресурсів власні фінансові ресурси склали 50,9% або 160657,4 тис. грн., залучені і позичені 49,1% або 155083 тис. грн. Порівнюючи відповідні дані 2012 року слід зазначити, що у 2013 році спостерігається збільшення власних фінансових ресурсів на 12603,2 тис. грн. залучених і позичених на 27888,6 тис. грн. [2].

Власний і позиковий капітал підприємства, з одного боку, формує фінансові ресурси підприємства і бере участь у фінансуванні їх активів, з іншого боку, він являє собою зобов'язання (довгострокові і короткострокові) перед конкретними власниками – державою, юридичними і фізичними особами.

Протягом останніх років аграрний сектор України був потенційно привабливим для інвестування. Проте ще на початку 2014 року у східному регіоні України було зрозуміло, що ця ситуація призведе до зниження зацікавленості інвесторів, оскільки прогнозування розвитку подій у таких умовах неможливо. Темпи відтоку інвестицій в сільському господарстві були навіть більшими, ніж в цілому в економіці.

На сучасному етапі економіка України у тому числі її агропромисловий комплекс, перебувають у стані перманентної кризи. Структурні, міжгалузеві диспропорції, що накопичилися в національному господарстві впродовж останнього часу вкрай негативно впливають на розвиток сільського господарства України.

Нині сільське господарство потребує масштабного й ефективного інвестиційного забезпечення. Проте власні, залучені та позикові інвестиційні джерела товаровиробників недостатні для забезпечення їх потреб. Іноземні інвестиції в аграрних сектор економіки залучаються в обмежених обсягах, а їх частка в загальних вкладеннях поки що не значна.

Протягом 2010 року до агропромислового комплексу України було залучено 2692,4 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій. З них 1792,1 млн. дол. США (4,7%) вкладено у 769 підприємств харчової та переробної промисловості та 836,3 млн. дол. США (2,2%) у 668 сільськогосподарських підприємств. Приріст іноземного капіталу за 2010 рік становив 71 млн. дол. США, що в 3,4 раза менше, ніж в до кризовий період 2008 року. При цьому інвестиційні вкладення у харчову промисловість досягли 1858,7 млн. дол. США, що на 30,3 млн. дол. США більше рівня 2009 року.

Загальних обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в Україну, на 1 січня 2011 року надійшов у сумі 44708,0 млн. дол. США, що на 11,6% більше 2010 року і з розрахунку на одну особу становив 978,5 дол. США.

За рахунок усіх джерел фінансування 2011 року у сільському господарстві України освоєно інвестицій на суму 2250 млн. дол. США, що на 32% більше порівняно з попереднім роком.

Власні кошти товаровиробників у структурі інвестицій в основний капітал сільського господарства становили 70%, кредити – 23, кошти державного бюджету – 2, інші джерела – 5% [4, с. 5].

Головним джерелом фінансування інвестицій в основний капітал сільськогосподарського виробництва, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у I кварталі 2011 року освоєно 62,4% капіталовкладень. Частка залучених і запозичених коштів, у тому числі кредитів банків та інших позик, коштів іноземних інвесторів, у залучених обсягах капіталовкладень становила 16,1%. За рахунок державного та місцевих бюджетів здійснено 6,8% інвестицій в основний капітал.

Обсяг прямих іноземних інвестицій в сільське, лісове і рибне господарство України станом на кінець першого півріччя 2014 року зменшився на 104,1 млн. дол. США (13,4%) – до 672,5 млн. дол. порівняно з обсягом інвестицій на початок року [6, с. 276].

Таким чином, прямі іноземні інвестиції в усіх видах економічної діяльності держави зменшилися за перше півріччя 2014 року на 11,9% до 50 млрд. дол. США, а частка сільського, лісового та рибного господарства в них зменшилася з 1,4% до 1,3%.

Капітальні інвестиції в сільське господарство України є важливою складовою їх господарської діяльності. З 2010 року по 2013 рік спостерігався стрімкий ріст капітальних інвестицій у сільське господарство України. Сума інвестицій становила 189060,6 млрд. грн. у 2010 році та 367728,0 млрд. грн. у 2013 році відповідно. Проте через нестабільну політичну та економічну ситуацію в Україні капітальні інвестиції в сільське господарство, полювання та надання пов'язаних з ними послуг в січні-червні 2014 року склали 6,3 млрд. грн., що на 18% менше, ніж за аналогічний період минулого року. Це є наслідком зменшення прибутковості аграрного виробництва і погіршення умов доступу до кредитних ресурсів [3, с. 8].

Це свідчить, що сьогодні інвестиції в розвиток аграрного сектора за рахунок усіх джерел фінансування не забезпечують навіть простого відтворення основних засобів. Сільськогосподарські підприємства відчувають гостру нестачу коштів для оновлення матеріально технічної бази, що уповільнює її розвиток.

Сільськогосподарська галузь є не досить привабливою як для вітчизняних, так і для закордонних інвесторів. Цьому сприяє низка факторів, а саме: критичний знос основних засобів сільськогосподарських підприємств, нестабільна економічна та політична ситуація в країні, високий рівень інфляції тощо. Формування сприятливого інвестиційного клімату, збільшення обсягів інвестицій стане передумовою поступового відновлення економічного зростання країни.

Проблема інвестиційного забезпечення розвитку галузі є найбільш гострою серед малих і середніх сільськогосподарських підприємств та особистих селянських господарств. Досягнення позитивних зрушень у цьому напрямі найбільшою мірою залежить від використання місцевих можливостей інвестиційного забезпечення. Однак такі можливості в більшості регіонів і територій обмежені. Тому проблема інвестиційного забез-

печення розвитку сільського господарства і села набуває масштабності.

Разом з очевидним впливом політичної та макроекономічної ситуації на рішення інвестора впливають також перманентні пропозиції Мініфіну щодо перегляду системи оподаткування в АПК, а також випадки продовження тиску силових інстанцій в реальний бізнес.

З метою забезпечення ефективного управління формування фінансових ресурсів на підприємстві повинна розроблятися зазвичай спеціальна фінансова політика, що направлена на залучення власних фінансових ресурсів із різних джерел згідно потреб його розвитку у майбутньому періоді.

Для процвітання сільськогосподарське підприємство повинно правильно визначити основні цілі управління, формування та використання фінан-

сових ресурсів, а саме: виявити основні джерела формування капіталу та визначити наслідки їх змін для фінансової стійкості підприємства, визначити договірні та фінансові обмеження розпорядження поточним (чистим) і нерозподіленим прибутком, оцінити пріоритетність прав на отримання дивідендів;

Висновки і пропозиції. Правильне формування власних фінансових ресурсів та залучення вітчизняних та закордонних інвестицій не можуть миттєво зробити галузь привабливою для інвесторів, але допоможуть стабілізувати нинішнє становище сільськогосподарських підприємств, поліпшити їх фінансово-виробничі показники та закласти надійний фундамент для ефективної діяльності в сфері інвестування взагалі та капітального інвестування агропромислового комплексу України зокрема.

Список літератури:

1. Давиденко Н. І. Фінансовий менеджмент підприємств / Н. І. Давиденко // Фінанси України. – 2005. – № 6. – С. 92.
2. Діяльність суб'єктів великого, середнього та малого підприємництва. Статистичний збірник 2013 рік. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Івченко Н. М. Інвестування у галузі сільського господарства як пріоритетна сфера ефективного функціонування національної економіки України / Н. М. Івченко // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2013. – № 1. – С. 8.
4. Мазнев Г. Є. Проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора / Мазнев Г. Є. // Економіка АПК. – 2014. – № 9. – С. 5.
5. Петленко Ю. В. Оптимізація джерел формування фінансових ресурсів підприємств / Ю. В. Петленко // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 91.
6. Понедільчук Т. В. Аналіз динаміки капітальних інвестицій в економіці країни / Т. В. Понедільчук // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2015. – № 1 (42). – С. 276.
7. Федоренко В. Г. Оцінка та діагностика фінансового стану підприємства / В. Г. Федоренко, Е. Р. Якушев, Т. В. Гаврилова // Економіка та держава. – 2009. – № 1. – С. 26.

Бровко Л.І., Фоврій Ю.В.

Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Аннотация

В статье исследована сущность финансовых ресурсов сельскохозяйственного предприятия. Рассмотрены изменения в структуре финансовых ресурсов сельскохозяйственных предприятий Украины за период с 2010-2013 годы. Уточнены проблемы формирования и использования финансовых ресурсов сельскохозяйственных предприятий в современных условиях.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, формирование финансовых ресурсов, собственные ресурсы, привлеченные ресурсы, заемные ресурсы, инвестиции.

Brovko L.I., Fovriy Y.V.

Dnepropetrovsk State Agricultural and Economic University

PROBLEMS OF FORMATION OF FINANCIAL RESOURCES AGRICULTURAL ENTERPRISES IN MODERN CONDITIONS

Summary

The essence of the financial resources of agricultural enterprises. Changes in the structure of financial resources of agricultural enterprises in Ukraine for the period 2010 – 2013 years are considered. Problems of formation and use of financial resources of agricultural enterprises in modern conditions are precised.

Keywords: financial resources, forming of financial resources, own resources, involved resources, borrowed resources, investment.